

A Qualitative Evaluation of Family Parenting Styles and Their Effects on the Self Worth of Elementary School Students

Saba Barzegar Nik ¹, Maryam Rahnamay Namin ^{2✉}, and
Azadeh Malekzadeh ³

1. Department of Educational Psychology, Takestan Institute of Higher Education, Qazvin, Iran. E-mail: sabanik96@gmail.com
2. Corresponding Author, Department of Educational Psychology, Takestan Institute of Higher Education, Qazvin. E-mail: maryamrahnamay@gmail.com
3. Department of Educational Psychology, Islamic Azad University, Tehran West Branch, Tehran, Iran. E-mail: azadeh_malekzadeh@yahoo.com

ABSTRACT

This study aimed to identify the parenting styles used by families and examine their associations with self-worth among elementary school students. An exploratory sequential mixed methods design incorporating qualitative and quantitative approaches was employed. Parent interviews were conducted during the qualitative phase, while the Baumrind Parenting Styles Questionnaire and the Crocker Self Worth Questionnaire were administered during the quantitative phase. The study population comprised all 23,000 elementary school students in District 2 of Tehran during the 2021 to 2022 academic year. Based on Morgan's sample size table, 378 students were selected through cluster sampling. During the qualitative phase, 38 parents were interviewed to assess family parenting styles and identify the predominant style. The findings indicated that authoritative parenting was the predominant style. Parents' religious beliefs, family cultural factors, economic circumstances, and the emotional relationship between parents were identified as factors associated with parenting styles. During the quantitative phase, the questionnaires were administered to 378 students to examine the associations between parenting styles and students' self-worth. Authoritative parenting was positively associated with self-worth and accounted for 38.1% of its variance. Authoritarian and permissive parenting were negatively associated with self-worth and accounted for 4.3% and 2.4% of its variance, respectively.

Keywords: Parenting style, Self-worth

Cite this Article: Barzegar Nik, S , Rahnamay Namin, M, & Malekzadeh, A. (2026). A Qualitative Evaluation of Family Parenting Styles and Their Effects on the Self Worth of Elementary School Students. *Preschool and Elementary Studies*, 4(12), 77-103. <https://doi.org/10.22054/soece.2026.78836.1300>

© 2026 by The author(s) retain the copyright
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press
DOI: <https://doi.org/10.22054/soece.2026.78836.1300>

Extended Abstract

Introduction

Parenting styles encompass parents' beliefs and views about how they should interact with their children and play a substantial role in children's personality development. Until approximately half a century ago, many parents expected unquestioning obedience from their children. As knowledge of child rearing practices has expanded, parental attitudes have changed. Many parents now place less emphasis on unquestioning obedience and demonstrate greater flexibility in responding to their children's needs (Bibi et al., 2022). Each family uses particular approaches to support children's individual and social development. These parenting styles are influenced by cultural, social, political, and economic factors (Sanvictores et al., 2022).

The term parenting has been traced to the root *priyo*, meaning "life giving." Parenting styles refer to the methods parents use to raise their children, reflect parents' attitudes toward their children, and encompass the standards and rules they establish for them (Yasir Arafat et al., 2022). Madahi (1401), in a study titled "Investigating Parenting Methods from the Perspective of Nahj al Balagha," concluded that parenting from an Islamic perspective is a complex and multidimensional activity. It encompasses behaviors, preparation, education, interactions, and methods that, both individually and collectively, influence cognitive, spiritual, emotional, moral, and behavioral development, as well as conduct in individual and social contexts. From this perspective, parents bear primary responsibility for raising their children. Islamic teachings describe child rearing as a parental duty and emphasize the use of appropriate and beneficial parenting styles.

Parenting is intended to prepare children to fulfill the roles assigned to them within their social groups and cultural environments. Children are raised to follow their parents' ways of life and customs when performing these roles, while parents transmit the cultural ideals of society to them (Bibi et al., 2022). The cultural ideals of a society influence the type and form of education children receive because role models and ideals shape child rearing practices (Mangone et al., 2022). The family has an important influence on behavior. Within the family, children acquire different experiences, become familiar with the wider world, and learn how to interact with others (Carre et al., 2020). A child raised in a family that meets the child's basic needs may behave differently from a child raised in a family environment that does not meet those needs. Deficiencies in family structure may adversely affect a child's development (Sahithya et al., 2022). Aghajanzadeh et al. (2018), in "Parenting Styles and Factors Affecting Them," identified a positive

relationship with the child or adolescent as a basic principle of parenting. Other parenting practices can be implemented within the context of such a relationship. A positive relationship creates an environment in which both the caregiver and the child feel safe, loved, and accepted and in which positive aspects of the child's behavior receive attention. Parents need to set aside time to listen to and speak with their children and to participate in activities they both enjoy. During these interactions, parents should avoid excessive guidance, advice, instructions, scolding, and reprimands and should communicate kindness, respect, and interest through verbal and nonverbal means. Research has associated unfavorable family environments with disharmony and insecurity in children and supportive family environments with happiness, adjustment, and self-confidence (Sanvictores et al., 2022). Research on family influences indicates that parenting practices and communication between parents and children are among the central factors associated with healthy personality development in children and adolescents (Yasir Arafat et al., 2022). Zhang et al. (2022) argued that parents should acquire knowledge about child rearing before having children rather than relying on experimentation and personal assumptions. Constructive parenting helps parents manage children's behavior through positive relationships and attentive care. Children raised through appropriate parenting practices may display fewer behavioral problems, including aggression, and have more opportunities to develop self-worth, self-control, problem solving skills, and responsibility (Rolffs et al., 2018).

Baumrind and colleagues (1998) described four parenting styles: authoritative, authoritarian, permissive, and neglectful. Permissive parents exercise little control over their children. Children raised in this context have been described as demonstrating low self-confidence, curiosity, and self-control and as experiencing difficulty controlling their impulses and distinguishing values from countervalues (Zhang et al., 2022). Students' perceptions of parenting styles and their self-worth can be understood as components of an interacting system. Parenting styles may influence children both directly and indirectly. Social and emotional development are two areas emphasized in the Integrated Development and Growth of Early Childhood document. Self-worth is an important component of mental health and enables individuals to interact appropriately with others. It has also been defined as a component of social competence and a general indicator of the quality of social behavior (Esmaeili et al., 1400). Low self-worth in children has been associated with loneliness, subsequent psychological and behavioral problems, poor interactions with parents, teachers, and peers, and school maladjustment (Rolffs et al., 2018).

Reeve (2008) argued that there is little evidence that self-worth itself produces specific outcomes. Instead, self-worth develops from experiences of success and failure. From this perspective, interventions should develop individuals' skills for acting in accordance with their values rather than attempting to increase self-worth directly. Like happiness, self-worth may result from satisfaction, success, positive relationships, and adaptive and productive functioning. It also develops through the fulfillment of culturally defined expectations and standards (Yasir Arafat et al., 2022).

Maslow placed esteem needs within the hierarchy of needs and associated them with competence, mastery, achievement, capability, confidence, independence, and freedom. Vakili and Aghahosseini (2019), in a study titled "The Effect of Parenting Styles Education on Children's Achievement Motivation and Self Worth," reported that education about parenting styles had a greater effect on self-worth, with an effect size of .78, than on achievement motivation, with an effect size of .56. They concluded that the intervention simultaneously had a significant effect on achievement motivation and self-worth among children aged 10 to 12 years. These findings indicate a need to identify appropriate parenting styles and examine their associations with self-worth and social difficulties when designing early interventions intended to improve parenting practices, quality of life, and adjustment.

Previous studies have mainly examined the associations of parenting styles with students' performance, academic achievement, and behavior. The authors found no Iranian study that had qualitatively examined family parenting styles and their association with self-worth among elementary school students from preschool through sixth grade. The present study therefore used qualitative and quantitative methods to address this gap. Its main research question was: What parenting styles do families use, and how are these styles associated with elementary school students' self-worth?

Research Method

This study used an exploratory sequential mixed methods design consisting of two consecutive stages. During the first stage, interviews were conducted to identify parents' parenting styles and the factors involved in their formation. During the second stage, the Baumrind Parenting Styles Questionnaire and the Krokroloff Student Self Worth Questionnaire were administered to elementary school students. The study had separate qualitative and quantitative populations. The qualitative participants comprised 38 parents of students who were selected through purposive sampling. Data collection continued until no new information emerged

regarding the categories under examination. The quantitative population comprised all 23,000 elementary school students enrolled in District 2 of Tehran during the 2022 to 2023 academic year, corresponding to 1401 to 1402 in the Iranian calendar. Based on Morgan's table, 378 students were selected through cluster sampling.

Qualitative data were collected through interviews with parents, while quantitative data were collected through questionnaires assessing parenting styles and students' self-worth. The interviews were conducted in a quiet and private location at the school. Before each interview, participants received verbal information about the topic and purpose of the study and were assured that their personal information would remain confidential. The interviews were recorded, and key points were documented. Each interview lasted approximately 40 minutes. Participants were asked general questions and were given the opportunity to discuss matters they considered important.

Several procedures were used to support the validity of the qualitative data and findings. The interview questions were developed in consultation with the supervisor and two faculty members with expertise in qualitative research. Experts reviewed the coding process and the development and naming of the categories. The final categories were also evaluated to determine whether they accurately represented the parents' perspectives.

The quantitative instruments were as follows.

1. Baumrind Parenting Styles Questionnaire (1973)

The Baumrind Parenting Styles Questionnaire contains 30 items designed to assess three parenting styles. The Persian translation is attributed to Hosseinpour (2002). Each item is rated using five response options ranging from strongly agree to strongly disagree and is scored from 0 to 4. A score for each parenting style is calculated by summing the relevant item scores and dividing the total by the number of items.

Buri (1991) examined the validity and reliability of the instrument. Authoritarianism was negatively correlated with permissiveness, with a coefficient of negative .38, and authoritativeness, with a coefficient of negative .48. Permissiveness was not significantly correlated with authoritativeness. Test and retest reliability coefficients were .81 for permissiveness, .86 for authoritarianism, and .78 for authoritativeness. Cronbach's alpha coefficients were .75 for permissiveness, .85 for authoritarianism, and .82 for authoritativeness.

2. Krokrolloff Student Self Worth Questionnaire (2009). It is reported to contain 30 items addressing stability, adaptability, and emotional instability in relation to self-worth. Responses are provided using five options ranging from completely agree to completely disagree. The items are scored from 0

to 4, and the reported total score ranges from 0 to 30. Hormozinejad (1380) reported validity coefficients of .74 for female students and .79 for male students. Reliability coefficients of .88 and .87 were reported using Cronbach's alpha and the split half method, respectively.

The validity of the questionnaires was evaluated using average variance extracted (AVE) and the Fornell and Larcker criterion, while their reliability was evaluated using Cronbach's alpha. Simple regression was used to examine the association between family parenting styles and students' self-worth. Analysis of covariance was used to examine mean differences among parenting styles. All analyses were conducted using SPSS version 26.

Discussion and Conclusion

The qualitative findings indicated that parents participating in the study in District 2 of Tehran regarded religious beliefs, cultural factors, economic circumstances, and the emotional relationship between parents as relevant to their parenting styles. The quantitative findings showed that authoritative parenting accounted for the largest proportion of students' parenting style classifications. In response to the first interview question, participants stated that parents' religious beliefs influence children's upbringing. They associated parental religiosity with children's religious education, parental role modeling, clothing and modesty, and personality development. They also reported that consultation with an appropriate religious counselor or specialist could influence children's thoughts and beliefs.

In response to the second interview question, most parents stated that the cultural environment within the family influences children's attitudes and thinking and contributes to their intellectual and cultural development. Participants expressed similar views regarding accessible media, including television, magazines, and newspapers. They also identified schools and friends as sources of behavioral modeling. Many participants described satellite television and the internet as forms of cultural intrusion that could influence children's thinking.

In response to the third interview question, participants stated that family economic circumstances influence parenting practices. They described financial resources as a means of rewarding children, supporting academic performance, providing access to educational and sports classes, and organizing leisure time. Participants expressed the most similar views regarding the use of financial resources for leisure activities. Their views differed regarding remedial, educational, and sports classes, academic performance, and financial management.

In response to the fourth interview question, participants identified the emotional relationship between parents as a central element of parenting. They believed that a close relationship between parents and the role of the mother influenced parenting practices. They also associated a healthy family environment with children's moral and spiritual development.

The findings related to the first quantitative research question showed that different parenting styles were associated with elementary school students' self-worth. The study distinguished among authoritative, authoritarian, and permissive families. Authoritative parenting combines high behavioral expectations with emotional support, an appropriate level of independence, and reciprocal communication between parents and children. In authoritative, or democratic, families, individual independence is valued, family members have clearly defined duties and responsibilities, and each person is expected to fulfill those responsibilities without disrupting family functioning. Children have both responsibilities and rights, and communication between children and other family members is reciprocal. Within this structure, fulfilling responsibilities may provide particular privileges.

Authoritarian parenting is characterized by strict control, extensive restrictions, inconsistent or harsh discipline, and limited emotional support. Rules, prohibitions, and restrictions are prevalent in these families. One or two family members, most often the father, may control the behavior of others, make decisions, establish goals, assign responsibilities, and organize family life. Children are expected to follow instructions without question. Children raised in such families are described as quiet, obedient, shy, socially withdrawn, negative, helpless, lacking variety in their behavior, and having little curiosity.

Permissive families have few stable standards for raising children, and existing expectations may change according to circumstances. The absence of clear rules may encourage children to pursue their immediate desires rather than engage with the demands of everyday life. Children raised in this context are described as undisciplined, careless, self-centered, aimless, and unwilling to accept responsibility, with corresponding difficulties in social functioning. Within the framework adopted in this study, the three parenting styles were therefore expected to have different associations with children's self-worth.

The findings for the second quantitative research question showed that authoritative parenting accounted for 38.1% of the variance in elementary school students' self-worth. Authoritarian and permissive parenting accounted for 4.3% and 2.4% of the variance, respectively, and were negatively correlated with self-worth. These findings were reported as consistent with those of Surinejad et al. (2010) and Vakili and Aghahosseini

(2019) in Iran and Hassan et al. (2022), Garaigordobil and Navarro (2022), and Zhang et al. (2022) in other countries. According to Baumrind's framework, parenting practices can influence children's subsequent psychological and social difficulties. Parenting styles may predict psychosocial development, academic performance, health, adolescent adjustment, and later behavioral problems.

Self-worth is also described as an important component of healthy development associated with academic achievement and a lower likelihood of psychological difficulties and anxiety. This view has led psychologists to examine self-worth across different areas of individual and social functioning. Authoritative parents respond to their children's needs, establish clear and defined rules, maintain warm relationships, and use reasoning. These practices may help children develop self-control, self-regulation, self-worth, and independence. As a result, children may become better able to monitor and manage their behavior, rely less on others, and plan and supervise their schoolwork.

The findings suggest that parents' knowledge of parenting styles may help them select practices appropriate to their children. Children may also develop more effectively when their relationships with their parents allow age-appropriate decision making and independent activity. According to the authors' interpretation, such children may set higher goals, become more self-reliant and productive, and recognize their strengths.

The study has several limitations. The participants were limited to parents and students in District 2 of Tehran, which restricts the generalizability of the findings. Participants may also have presented themselves favorably because they were concerned about possible consequences for their status. The limitations inherent in self-report questionnaires should also be considered.

The findings suggest that the quality of interactions between parents and children is associated with students' prosocial behavior and self-worth. Positive interactions require attention to communication styles, attitudes toward children, and the emotional environment within the family. Programs designed to strengthen positive interactions and conflict resolution skills may help reduce emotional and behavioral problems in families. The findings also indicate that parenting styles differ in their associations with elementary school students' self-worth. Authoritative parenting practices, knowledge of behavior modification methods, and expectations consistent with children's developmental levels and abilities may support children's behavior and interactions with their parents. Parenting education may therefore be useful for parents.

Author Contributions

The contribution to this article is 70% for the author, Ms. Saba Barzegar Nik.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgements

The present article is derived from a master's thesis in the field of Educational Psychology at Takestan Institute of Higher Education, entitled "Evaluating Family Parenting Styles through a Qualitative Method and Its Effect on the Self-Worth of Elementary School Students."

I would like to express my gratitude to all the parents and students who fully cooperated in conducting this research.

ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها به روش کیفی و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی

صبا برزگر نیک^۱، مریم رهنمای نمین^۲، و آزاده ملک زاد^۳

۱. گروه روان‌شناسی تربیتی، موسسه آموزش عالی تاکستان، قزوین، ایران. رایانامه: sabanik96@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه روان‌شناسی تربیتی، موسسه آموزش عالی تاکستان، قزوین، ایران. رایانامه:

maryamrahnamay@gmail.com

۳. گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران. رایانامه:

azadeh_malekzadeh@yahoo.com

چکیده

هدف اصلی این پژوهش ارزیابی و تعیین شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی بود. روش پژوهش با به کارگیری رویکرد ترکیبی به روش آمیخته اکتشافی انجام شده است؛ که شامل روش‌های کمی و کیفی است. ابزار پژوهش در بخش کیفی مصاحبه و در بخش کمی پرسش‌نامه بامریند و خودارزشمندی کروکلف است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان ابتدایی منطقه ۲ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود که این تعداد ۲۳۰۰۰ نفر بود. مطابق جدول مورگان ۳۷۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شد. بدین صورت که برای ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها از مصاحبه با والدین و برای ارزیابی و تعیین شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان از پرسش‌نامه استفاده شد. در بخش کیفی مصاحبه‌ها از ۳۸ نفر از والدین دانش‌آموزان صورت گرفت و شیوه غالب فرزندپروری تعیین گردید. نتایج تحلیل سؤالات تحقیق نشان داد شیوه‌های متفاوت فرزندپروری خانواده بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد. بدین ترتیب که سبک غالب فرزندپروری در بین والدین سبک مقتدرانه است و باورهای دینی و مذهبی، عوامل فرهنگی خانواده‌ها، وضعیت اقتصادی و روابط عاطفی والدین در تعیین سبک‌های فرزندپروری مؤثر است. سپس برای تعیین اثرات شیوه‌های فرزندپروری بر خودارزشمندی دانش‌آموزان، پرسش‌نامه در بین ۳۷۸ نفر از آن‌ها توزیع و جمع‌آوری شد. همچنین نتایج نشان داد شیوه فرزندپروری مقتدرانه بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی ۳۸/۱ درصد در جهت مثبت و مستقیم و شیوه فرزندپروری مستبدانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۴/۳ و ۲/۴ درصد در جهت منفی و معکوس بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد.

کلیدواژه‌ها: شیوه‌های فرزندپروری، خودارزشمندی

استناد به این مقاله: برزگر نیک، صبا، رهنمای نمین، مریم، و ملک زاد، آزاده. (۱۴۰۵). ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها به روش کیفی و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *مطالعات پیش‌دستان و دبستان*، ۴(۱۲)، ۷۷-۱۰۳.

<https://doi.org/10.22054/soece.2026.78836.1300>

مقدمه

شیوه‌های فرزندپروری، اعتقاد و نظر والدین نسبت به چگونگی ارتباط با کودک است که والدین در رابطه با فرزندان خود اعمال می‌کنند و در شکل‌گیری شخصیت آینده کودک نقش بسزایی دارد. تا نیم قرن پیش بسیاری از والدین انتظار داشتند فرزندان آنها بی‌چون و چرا از اوامر آنها پیروی کنند. ولی در حال حاضر بسیاری از والدین، دیگر چنین انتظاراتی ندارند. با توجه به گسترش اطلاعات در مورد شیوه‌های فرزندپروری، نگرش والدین نیز در بسیاری از زمینه‌ها دستخوش تغییر شده است. به نظر می‌رسد در قرن معاصر والدین نسبت به نیازهای فرزندان خود آگاه‌تر، هوشیارتر و به مراتب انعطاف‌پذیرتر هستند (Bibi et al., 2022). هر خانواده‌ای شیوه‌های خاصی را در تربیت فردی اجتماعی فرزندان خویش بکار می‌گیرند. این شیوه‌ها که شیوه‌های فرزندپروری نامیده می‌شود، متأثر از عوامل مختلف از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است (Sanvictores et al., 2022). اصطلاح فرزندپروری از ریشه پریو به معنی «زندگی‌بخش» گرفته شده است. منظور از شیوه‌های فرزندپروری، روش‌هایی است که والدین برای تربیت فرزندان خود به کار می‌گیرند و بیانگر نگرش‌هایی است که آنها نسبت به فرزندان خود دارند و همچنین شامل معیارها و قوانینی است که برای فرزندان خویش وضع می‌کنند (Yasir arafat et al., 2022).

مداحی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان بررسی شیوه‌های فرزندپروری از دیدگاه نهج‌البلاغه به این نتیجه رسیدند که فرزندپروری از چشم‌انداز اسلامی، کنشی پیچیده و چندبعدی که مشتمل بر، رفتارها، زمینه‌سازی‌ها، آموزش‌ها، تعامل‌ها و روش‌هایی است که به‌طور مجزا و در تعامل با یکدیگر بر رشد شناختی، معنوی، عاطفی اخلاقی و رفتاری افراد تأثیر گذاشته و کنش‌های افراد را در ابعاد فردی و اجتماعی تحت تأثیر قرار می‌دهد از چشم‌انداز اسلامی مسئولیت اولیه و گستره وسیعی از سهم فرزندپروری، معطوف به والدین است. در گزاره‌های اسلامی تربیت فرزند از وظایف والدین تلقی شده و لزوم بهره‌گیری والدین از سبک‌های فرزندپروری مناسب و مفید نیز، تأکید شده است. هدف تمامی شیوه‌های فرزندپروری، پرورش کودک و آماده‌سازی وی برای ایفای نقشی است که گروه و حوزه فرهنگی بر عهده‌اش می‌گذارند. کودکان چنان پرورش می‌یابند که بتوانند راه‌ورسم زندگی والدین خود را در ایفای نقش خود پی گیرند. والدین واسطه انتقال آرمان‌های فرهنگی کودک به اجتماع هستند (Bibi et al., 2022).

آرمان‌های فرهنگی هر اجتماع تعیین‌کننده نوع و چگونگی آموزش‌هایی است که کودک باید فراگیرد و از آنجا که الگوها و ایدئال‌های خود، کودکان را به شیوه‌های متفاوت پرورش می‌دهند

(Mangone et al., 2022). خانواده یکی از عوامل مؤثر در رفتار افراد است. کودک در محیط خانواده تجارب گوناگونی را کسب می کند و از طریق این محیط کوچک است که با دنیای خارج آشنا می گردد و طرز معاشرت با دیگران را می آموزد (Carr et al., 2020). رفتار کودکی که در این خانواده پرورش می یابد با رفتار کودکی که محیط خانواده وی، مانع تأمین احتیاجات اساسی اوست کاملاً متفاوت است. بدون تردید هرگونه نقص و نارسایی در ساخت خانواده می تواند از همان طفولیت در رشد کودک تأثیر نامطلوبی داشته باشد (Sahithya et al., 2022).

آقاجان زاده و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان سبک های فرزندپروری و عوامل مؤثر بر آن به این نتیجه رسیدند که برقراری رابطه مثبت با کودک یا نوجوان از اصول اولیه فرزندپروری است. در بستر رابطه مثبت است که می توان سایر سبک های فرزندپروری را بکار گرفت. برقراری رابطه مثبت عبارت است از ایجاد فضایی که در آن بین مراقب و کودک احساس ایمنی، دوست داشته شدن و پذیرش وجود دارد و جنبه های مثبت رفتار کودک مورد توجه قرار می گیرد. لازم است والدین اوقاتی را برای تعامل با کودک خود اختصاص دهند. در این اوقات به صحبت های آنها گوش دهند، با آنها حرف بزنند و به فعالیتی بپردازند که هر دو از آن لذت می برند. از راهنمایی کردن، نصیحت کردن، دستور دادن، سرزنش کردن و توبیخ در این زمان ها اجتناب کنند. با آنها مهربان باشند، احترام بگذارند و علاقه خود را به صورت کلامی یا غیر کلامی ابراز نمایند. نتیجه تحقیقات نشان می دهد که محیط های نامساعد خانوادگی موجب ناسازگاری و احساس عدم امنیت در کودکان شده، و محیط های سرشار از عشق و تفاهم و دوستی، کودکانی شاد، سازگار و دارای اعتماد به نفس به وجود می آورند (Sanvictores et al., 2022). در سال های اخیر پژوهش های زیادی درباره عوامل خانوادگی مؤثر در رفتار و طرز فکر کودک صورت گرفته است. این پژوهش ها نشان می دهد در بین عوامل مختلفی که در پرورش شخصیت سالم در کودکان و نوجوانان مؤثرند، شیوه های تربیتی و فرزندپروری والدین و نحوه ارتباط والدین و کودک از اساسی ترین عوامل محسوب می شود (Yasir arafat et al., 2022).

Zhang et al (2022) معتقدند والدین باید قبل از بچه دار شدن در مورد روش های تربیت کودک آگاهی کسب کنند و با آزمایش و پیش فرض های ذهنی، کودک را بزرگ نکنند. بهترین سبک های فرزندپروری در کودکان، روش هایی هستند که والدین به طور سازنده و غیر آسیب زننده به کنترل و اداره رفتار کودک کمک می کنند. این سبک های فرزندپروری بر اساس یک رابطه خوب با کودک و توجه مثبت به او بنا می شوند. کودکانی که با روش های تربیتی صحیح بزرگ می شوند، در آینده مشکلات رفتاری (مثل پرخاشگری) کمتری خواهند داشت و فرصت بیشتری برای پرورش

مهارت‌هایی مثل خودارزشمندی، خودکنترلی، حل مسئله، مسئولیت‌پذیری در خود خواهند داشت (Rolffs et al., 2018). در پژوهشی که بامریند^۱ و همکاران در سال ۱۹۹۸ صورت گرفت انواع سبک‌های فرزندپروری را مقتدرانه^۲، مستبدانه^۳، سهل‌گیرانه^۴ و غافلانه^۵ معرفی نمود. والدین سهل‌گیر، هیچ‌گونه کنترلی بر روی کودکان خود ندارند و این کودکان کمترین میزان اعتمادبه‌نفس، کنجکاوی و خودکنترلی را در هر گروهی از خود نشان می‌دهند و در کنترل تکانه و تشخیص ارزش‌ها از ضد ارزش‌ها مشکل دارند (Zhang et al., 2022). رابطه بین ادراک دانش‌آموزان از شیوه فرزندپروری و خودارزشمندی در آنها را می‌توان به‌عنوان نظام یا شبکه‌ای دانست که در کنش متقابل با یکدیگر هستند. این نظام به‌طور مستقیم و غیرمستقیم، از طریق سبک‌ها و روش‌های مختلف فرزندپروری در کودکان تأثیر می‌گذارد. لیکن جنبه مهم رشدی که در همه تحقیقات و پژوهش به‌ویژه در سند رشد و تکامل یکپارچه ابتدای کودکی به آن اشاره و تأکید شده است؛ دو جنبه مهم رشد اجتماعی و عاطفی است. احساس خودارزشمندی بخش اساسی سلامت روان است، خودارزشمندی افراد را قادر می‌سازد تا با دیگران در جامعه تعامل مناسب داشته باشند.

علاوه بر این، بر اساس تعریف دیگری، خودارزشمندی به‌عنوان مؤلفه‌ای از صلاحیت اجتماعی و معیار کلی کیفیت رفتارهای اجتماعی تعریف می‌شوند (Esmaeili et al., 1400). فقدان احساس خودارزشمندی در کودکان منجر به احساس تنهایی، مشکلات روانی و رفتاری متعاقب آن، تعامل ضعیف با والدین، معلمان و همسالان خود و ناسازگاری در مدرسه می‌شود (Rolffs et al., 2018). ریو^۶ (۱۳۸۷) معتقد است مشکل تقویت کردن ارزشمندی به‌عنوان یک مداخله انگیزشی این است که تقریباً هیچ یافته‌ای وجود ندارد که نشان دهد خودارزشمندی موجب چیزی می‌شود، بلکه خودارزشمندی را کل موفقیت‌ها و شکست‌ها به وجود می‌آورند. چیزی که باید بهبود یابد عزت‌نفس نیست، بلکه مهارت برای پرداختن به ارزش‌های فردی است. خودارزشمندی شبیه شادی است، سعی در شاد بودن باعث نمی‌شود که خیلی موفق شوید، بلکه شادی پیامد خشنودی‌ها، پیروزی‌ها و روابط مثبت زندگی است. همین‌طور خودارزشمندی، حاصل عملکرد سازگارانه و ثمربخش خود است. پیامد برآورده کردن آرزوها و هنجارهایی است که فرهنگ حکم کرده است

-
1. Bamrind
 2. Authoritative
 3. Authoritarian
 4. Permissive
 5. Uninvolved
 6. Rio

(Yasir arafat et al., 2022). مازلو^۱ در سلسله مراتب نیازها و در سطح سوم، احترام به خود یا خودارزشمندی را قرار می دهد که مشتمل بر تمایل به شایستگی، چیرگی، پیشرفت، توانمندی، کفایت، اطمینان، استقلال و آزادی است.

و کیلی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان تأثیر آموزش سبک های فرزندپروری والدین بر انگیزه پیشرفت و خودارزشمندی کودکان به این نتیجه رسیدند که تأثیر مداخله سبک های فرزندپروری والدین بر خودارزشمندی با اندازه اثر (۰/۷۸) بیش از انگیزه پیشرفت با اندازه اثر (۰/۵۶) بود. پس آموزش سبک های فرزندپروری والدین بر انگیزه پیشرفت و خودارزشمندی کودکان ۱۰ تا ۱۲ سال به صورت هم زمان تأثیر معنی داری وجود دارد؛ بنابراین، لازم است شیوه مناسب فرزندپروری ارزیابی شده و تأثیر شیوه های فرزندپروری بر خودارزشمندی بررسی شود و نواقص اجتماعی برای طراحی مداخلات با هدف بهبود شیوه های فرزندپروری و کیفیت زندگی و سازگاری با محیط در سنین پایین بررسی شود. همچنین با گذری بر تحقیقات پیشین در خصوص موضوع تحقیق مشخص می شود که بیشتر تحقیقات پیرامون تأثیر شیوه های فرزندپروری بر عملکرد، پیشرفت تحصیلی و رفتارهای دانش آموزان مورد مطالعه قرار گرفته و هیچ یک از تحقیقات داخلی به ارزیابی شیوه های فرزندپروری خانواده ها به روش کیفی و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش آموزان دوره ابتدایی (پیش دبستان تا ششم) نپرداخته است. خصوصاً اینکه به روش کیفی توجهی نشده است، لذا این تحقیق برای نخستین بار در سطح دانش آموزان دوره ابتدایی می پردازد و سعی در پر کردن خلأ تحقیقات پیشین در این خصوص است که از جنبه های جدید بودن و نوآوری این تحقیق به حساب می آید. با توجه به موارد فوق سؤال اصلی مطالعه حاضر این است که شیوه های فرزندپروری خانواده ها کدام هستند و چه تأثیری بر خودارزشمندی دانش آموزان دوره ابتدایی دارند؟

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ روش ترکیبی در قالب پژوهش آمیخته اکتشافی انجام شده که شامل روش های کمی و کیفی یا پژوهش های ترکیبی است. بدین ترتیب که فرایند تحقیق در دو مرحله متوالی صورت گرفته است. در مرحله نخست از طریق اجرای مصاحبه به شناسایی سبک های فرزندپروری والدین و عوامل مؤثر در شکل گیری آنها پرداخته شده است. در مرحله دوم از طریق اجرای پرسش نامه بامریند و خودارزشمندی کروکرف با دانش آموزان دوره ابتدایی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش بنا بر ماهیت روش پژوهش از دو گروه تشکیل شده است. جامعه آماری بخش کیفی

شامل ۳۸ نفر از والدین دانش‌آموزان است. نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند انجام شده است. در بخش کیفی جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها نیز هنگامی متوقف می‌شود که اطلاعات در مورد همهٔ دسته‌بندی‌های موردنظر اشباع شود. شرکت‌کنندگان در بخش کمی شامل کلیه دانش‌آموزان ابتدایی منطقه ۲ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ است که این تعداد ۲۳۰۰۰ نفر بود. مطابق جدول مورگان ۳۷۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. بدین صورت که برای ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها از طریق مصاحبه، و برای ارزیابی و تعیین شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان از پرسش‌نامه استفاده شد. مصاحبه با والدین در مکانی آرام و خلوت در مدرسه انجام شده است. قبل از شروع مصاحبه علاوه بر اطلاعات شفاهی موردنیاز درباره موضوع پژوهش، و هدف از انجام آن و تأکید بر محرمانه بودن اطلاعات شخصی آن‌ها صداها ضبط و نکات کلیدی یادداشت‌برداری شده است. زمان هر مصاحبه حدود ۴۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه با طرح سؤالات کلی و اصلی صورت گرفته و در طول مصاحبه به افراد اجازه صحبت آزاد در مواردی که برای آن‌ها اولویت داشته، داده شده است. برای حصول اطمینان از اعتبار داده‌ها و نتایج آن، این اقدامات صورت گرفته است؛ سؤالات مصاحبه با مشورت استاد راهنما و دو نفر از اساتید متخصص در زمینه مطالعات کیفی تهیه شده است. برای کسب اطمینان از اعتبار کدگذاری‌ها و مقولات تشکیل و نام‌گذاری شده در نهایت با بکار گرفتن نظر متخصصان، مقولات نهایی به نحوی که در پژوهش دیده می‌شود شکل گرفتند. همچنین مقولات باید به گونه‌ای باشد که انعکاسی نسبتاً صحیح از دیدگاه والدین دارا باشند. ابزار مورد استفاده در پژوهش عبارت است از:

۱- پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری بامریند^۱ (۱۹۷۳): پرسشنامه ۳۰ سؤالی شیوه‌های فرزندپروری بامریند که فرم اولیه این پرسش‌نامه دارای ۳۰ گویه است که توسط دیانا بامریند (۱۹۷۳) طراحی و ساخته شد. پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری بامریند توسط حسین‌پور (۱۳۸۱)، ترجمه شده است. این پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری والدین را در سه عامل اندازه‌گیری می‌کند. در مقابل هر عبارت ۵ ستون (کاملاً موافقم، تا حدودی موافقم، تا حدودی مخالفم، مخالفم، کاملاً مخالفم) به ترتیب از ۰ تا ۴ نمره‌گذاری شده است که با جمع نمره‌های سؤال‌های مربوط به هر شیوه و تقسیم آن بر تعداد سؤالات، نمره‌ی مجزا به دست می‌آید. بورای (۱۹۹۱) برای بررسی اعتبار و روایی این پرسش‌نامه از روش «افتراقی» استفاده نمود و مشاهده کرد که شیوه استبدادی رابطه منفی با سهل‌گیری ۰/۳۸ و اقتدار منطقی ۰/۴۸ دارد؛ و شیوه سهل‌گیری رابطه‌ی معنی‌داری با شیوه اقتدار منطقی

او نداشت. بورای برای محاسبه‌ی پایایی، از روش «باز آزمایی» استفاده کرد و نتایج زیر را به دست آورد. ۰/۸۱ برای شیوه‌ی سهل گیرانه، ۰/۸۶ برای شیوه‌ی استبدادی، ۰/۷۸ برای شیوه‌ی اقتداری. او همچنین «ثبات درونی» را با استفاده از فرمول «آلفای کرونباخ» محاسبه نمود که ۰/۷۵ برای شیوه‌ی سهل گیری، ۰/۸۵ برای شیوه‌ی استبدادی و ۰/۸۲ برای شیوه‌ی اقتدار منطقی به دست آورد

۲- پرسش نامه خودارزشمندی دانش آموزان کروکولف^۱ (۲۰۰۹): پرسش نامه کروکولف (۲۰۰۹) برای بررسی شخصیت، ۳۰ سؤال از پرسش های سنخ استواری سازگاری و ناستواری هیجانی مربوط به خودارزشمندی است که در مقابل (کاملاً موافقم، تا حدودی موافقم، تا حدودی مخالفم، مخالفم، کاملاً مخالفم) به ترتیب از ۰ احساس حقارت قرار گرفته است. بدین صورت است که در مقابل هر عبارت ۵ ستون تا ۴ نمره گذاری شده است که با جمع نمره های سؤال های مربوط به هر شیوه و تقسیم آن بر تعداد سؤالات نمره مجزا به دست می آید. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسش نامه، مجموع امتیازات تک تک سؤالات را با هم جمع می شود. این امتیاز دامنه ای از ۰ تا ۳۰ خواهد داشت. هر مزی نژاد (۱۳۸۰) روایی این پرسش نامه را برای دانشجویان دختر ۰/۷۴ و برای دانشجویان ۰/۷۹ گزارش کرده است. ضریب پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ و با استفاده از روش تنصیف ۰/۸۷ گزارش شده است.

روایی این پرسش نامه ها توسط آزمون AVE و فورنل لارکر و پایایی پرسش نامه ها با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. همچنین به منظور تعیین تأثیر شیوه های فرزند پروری خانواده ها بر خودارزشمندی دانش آموزان از آزمون رگرسیون ساده و به منظور تعیین و بررسی تفاوت میانگین بین شیوه های فرزند پروری خانواده ها از تحلیل کوواریانس به کمک نرم افزار SPSS V: 26.0 بهره گرفته شد.

یافته های بخش کیفی پژوهش

اکثریت پاسخ دهندگان دارای جنسیت مؤنث، در بازه سنی ۲۵-۴۷ ساله، با اکثریت مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد با ۲ فرزند هستند.

مفهوم سازی و کدگذاری داده های جمع آوری شده بدین صورت است که ابتدا نتایج استخراج شده از مرحله کدگذاری باز ارائه می شود و در ادامه به نتایج کدگذاری محوری پرداخته می شود.

کدگذاری باز^۱ (شامل خواندن خطبه‌خط داده‌ها، استخراج مفاهیم و جملات اصلی تشکیل‌دهنده مقولات و طبقات اولیه)، کدگذاری محوری^۲ (شامل طبقه‌بندی داده‌های زیر طبقات و تشکیل طبقات نهایی).

پس از جمع‌آوری مصاحبه‌ها، کدگذاری باز آغاز شد، بدین ترتیب که مفاهیم کلیدی و محوری هر یک از مصاحبه‌ها یکی پس از دیگری استخراج و مفاهیم اولیه تولید شد و سپس با بررسی مصاحبه‌های بعدی، همگام با شکل‌گیری و افزودن مفاهیم جدید به مفاهیم قبلی، مقوله‌های اولیه نیز شکل گرفت. این روال تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه یافت، یعنی زمانی که دیگر مفهوم جدیدی به دسته‌بندی مقولات اضافه نمی‌شد. پس از آن مفاهیم مرتبط به هم به‌مرور در مقوله‌های مرتبط جای گرفتند و دسته‌بندی شدند و مقوله‌های عمده شکل گرفتند. این مفاهیم با بررسی و تجزیه و تحلیل‌های انجام‌شده در مصاحبه‌ها مقوله‌بندی شدند. با توجه به روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی، با اجرای کدگذاری باز و تجزیه و تحلیل داده‌ها طی فرایند رفت و برگشتی انجام شد. هدف از فرایند کدگذاری محوری، ایجاد ارتباط بین مفاهیم حاصل از مرحله کدگذاری باز است. در این مرحله مفاهیمی که در مرحله کدگذاری باز تشکیل شده بودند، با یکدیگر مقایسه شدند و آن مواردی که با یکدیگر تشابه داشتند، حول محور مشترکی قرار گرفتند.

جدول ۱. (کدگذاری باز و محوری)

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
باورهای دینی	تربیت دینی	پوشش و عفاف-احادیث و قصه‌های قرآنی-زندگی امامان و راهکارهای دینی - اخلاق کودک
	مذهبی بودن	نقش الگویی والدین-انجام اعمال دینی-رفتن به مراسم دینی
	مشاور دینی	راهکارهای دینی-آموزش غیرمستقیم-افکار دینی
	رسانه	اینترنت-تلویزیون-فضای مجازی-کتاب و مجله-ماهواره
عوامل فرهنگی رسانه‌ها	مدرسه و معلمان	الگوبرداری-شکل‌گیری شخصیت-مسئولیت‌پذیری
	دوستان و همسالان	همکاری-حل تعارض-باورها و ارزش‌های مشترک
وضعیت اقتصاد	تأثیر اقتصاد بر تربیت	کلاس‌های تقویتی و آموزشی و ورزشی-اوقات فراغت-عملکرد تحصیلی
	مدیریت خانواده	فقدان مدیریت-چگونگی مدیریت-نیازهای متنوع-برنامه‌ریزی-
		رضایت خاطر

1. Open coding
2. Axial coding

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
روابط عاطفی والدین	ارتباط والدین	ارتباط گیری مناسب - اعتماد به نفس بالا - کاهش پرخاشگری - احترام گذاشتن - امنیت روحی و عاطفی
	نقش مادر	کودک آرام - رشد احساسات - شناخت استعداد

لذا در پاسخ به سؤال اول مصاحبه که عبارت بود از:

۱. آیا اعتقادات و باورهای دینی شما در انتخاب روش های تربیتی فرزند نقش دارد؟ چه کمکی به شیوه های فرزند پروری می کند؟

مذهبی بودن والدین یکی از عوامل مهم در تربیت دینی فرزندان است. چرا که والدین مذهبی هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم در جامعه پذیری و دینی کردن فرزندان خود نقش بسزایی دارند. مصاحبه شوندگان معتقد بودند فرزندان با دیدن رفتارها و اعمال ما یاد می گیرند (نقش الگویی والدین در انجام اعمال دینی مثل قرآن و نماز خواندن، کمک کردن به دیگران، احترام گذاشتن و رفتن به مراسم مذهبی و... مؤثر است، چون بچه ها می بینند و عمل می کنند). مذهبی بودن والدین دربرگیرنده مقوله های تربیت دینی و عوامل تأثیرگذار بر تربیت دینی است، باورهای دینی خانواده باعث شکل گیری شخصیت فرزندان می شود. چنان که مصاحبه شوندگان معتقد بودند استفاده از احادیث قرآنی و قصه های دینی و مطالعه زندگی پیامبران و امامان و راهکارهای ائمه که برای تربیت فرزند مناسب هست از این طریق روی فرزندان تأثیر می گذارد. برخی از مصاحبه شوندگان معتقد بودند انتخاب کارشناس و یا مشاوره دینی مناسب بر افکار و اندیشه های فرزندان تأثیر خوبی دارد.

در پاسخ به سؤال دوم مصاحبه که عبارت بود از:

۲. آیا عوامل فرهنگی و مقولات آن بر شیوه های تربیتی شما تأثیر گذار است؟

فرهنگ درون خانواده ها از ارزش ها و باورهای موجود تأثیر می پذیرد و روی فرزندان تأثیر می گذارد، بیشتر مصاحبه شوندگان به دلیل در دسترس و کم هزینه بودن از تلویزیون و کتاب استفاده می کردند. برخی معتقد بودند به دلیل مخرب بودن ماهواره و اینترنت اجازه استفاده به فرزندان را نمی دهند. خانواده و فضای فرهنگی آن، در نقش مؤثرترین عامل انتقال فرهنگ و رکن بنیادی جامعه، پیوسته در حال تأثیرگذاری و تأثیرپذیری دوسویه با فرهنگ و عوامل اجتماعی است. مدرسه و معلمان و دوستان از دیگر عوامل تأثیرگذار بر شکل گیری شخصیت فرزندان است. انسان در خانواده به هویت و شخصیت دست می یابد و در خانواده سالم است که افراد به تکامل معنوی و اخلاقی می رسند و این فضا بدون شک در اعتقادات و باورهای فرزندان تأثیر می گذارد.

در پاسخ به سؤال سوم مصاحبه که عبارت بود از:

۳. آیا درآمد و وضعیت اقتصادی خانواده بر شیوه‌های تربیتی فرزند تأثیر می‌گذارد؟ چه کمکی می‌کند؟

امروزه زندگی همه افراد به‌نوعی به اقتصاد خانواده وابسته است. اگر والدین این اقتصاد را به‌خوبی مدیریت کنند، آن را در مسیر صحیح هدایت کنند و الگوی خوبی برای فرزندان خود باشند، بدون شک، تأثیرات خوب آن در همه جنبه‌های زندگی خود و فرزندان می‌تواند ببینند. وضعیت اقتصادی خوب می‌تواند برای پر کردن اوقات فراغت با کلاس‌های آموزشی و ورزشی و حتی به‌عنوان ابزاری برای تشویق فرزندان استفاده شود.

در پاسخ به سؤال چهارم مصاحبه که عبارت بود از:

۴. آیا روابط عاطفی والدین بر شیوه‌های تربیت فرزند تأثیر می‌گذارد؟ چه کمکی می‌کند؟

اصلی‌ترین محور تأمین‌کننده سلامت روانی کودک، ارتباط صحیح والدین با یکدیگر است. همه ما می‌دانیم که دعاها و ناسازگاری‌های والدین چه تأثیرات مخربی بر روحیه کودک می‌گذارد و موجب گوشه‌گیری، پرخاشگری و یا افسردگی کودک می‌شود. مصاحبه‌شوندگان معتقدند هر چه والدین مهربان‌تر باشند و احساسات خود را بهتر بروز بدهند، کودکان در آینده اجتماعی‌تر با طرز فکری بازتر خواهند بود.

یافته‌های بخش کمی پژوهش

پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری بامریند و پرسش‌نامه خودارزشمندی کروکلف، در بین ۳۷۸ نفر از دانش‌آموزان ابتدایی منطقه ۲ تهران توزیع و جمع‌آوری شد. با توجه به نمره‌گذاری پرسش‌نامه‌ها و درصد فراوانی آن‌ها نتایج پرسش‌نامه نشان می‌دهد که دانش‌آموزان در ارزیابی سبک والدین خود بیشترین امتیاز را به سبک مقتدرانه و بعد سبک مستبدانه و سبک سهل‌گیرانه داده‌اند، و از دیدگاه فرزندان بهترین سبک تربیتی همان سبک مقتدرانه است که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های نمونه آماری به سؤال شیوه‌های فرزندپروری

شیوه فرزندپروری	درصد	فراوانی
مقتدرانه	۵۹,۷۸	۲۲۶
مستبدانه	۲۶,۴۶	۱۰۰
سهل‌گیرانه	۱۳,۷۶	۵۲
جمع	۱۰۰	۳۷۸

جدول (۲)، نشان می‌دهند که ۵۹/۷۸ درصد از دانش‌آموزان در ارزیابی سبک والدین خود بیشترین امتیاز را به سبک مقتدرانه و ۲۶/۴۶ درصد از دانش‌آموزان در ارزیابی سبک والدین خود به سبک مستبدانه و ۱۳/۷۶ درصد از دانش‌آموزان در ارزیابی سبک والدین خود به سبک سهل گیرانه امتیاز داده‌اند.

سؤال اول پژوهش: آیا شیوه‌های متفاوت فرزندپروری خانواده بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد؟
برای تجزیه و تحلیل این سؤال ابتدا از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ۳. ضریب همبستگی بین متغیرهای سؤال اول تحقیق

خودارزشمندی دانش‌آموزان		
معنی‌دار	ضریب همبستگی	
*۰/۰۰۰	۰/۶۱۷	مقتدرانه
*۰/۰۰۲	-۰/۲۰۷	مستبدانه
*۰/۰۰۸	-۰/۱۵۴	سهل گیرانه

همان‌طوری در جدول (۳) مشاهده می‌گردد، ضریب همبستگی بین متغیرهای شیوه فرزندپروری مقتدرانه ۰/۶۱۷، مستبدانه -۰/۲۰۷ و سهل گیرانه -۰/۱۵۴ به دست آمده که معنی‌دار است ($p < ۰/۰۱$). جهت رابطه نیز برای شیوه فرزندپروری مقتدرانه مثبت و برای شیوه فرزندپروری مستبدانه و سهل گیرانه منفی است. در پاسخ به سؤال اول می‌توان گفت، شیوه‌های متفاوت فرزندپروری خانواده بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد.

جدول ۴. ضرایب رگرسیون بین متغیرهای سؤال اول تحقیق

سطح معنی‌داری	سطح آزمون F	آماره t	
۰/۰۰۳	۷/۰۳۰	۴/۶۵۱	مقتدرانه
		۲/۶۲۰	مستبدانه
		۱/۹۹۷	سهل گیرانه

سؤال دوم پژوهش: شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی چه تأثیری دارد؟
برای تجزیه و تحلیل این سؤال ابتدا از ضریب تعیین استفاده می‌شود.

جدول ۵. ضرایب تعیین (تأثیر) بین متغیرهای سؤال دوم تحقیق

ضریب تعیین	سطح آزمون F	سطح معنی داری
مقتدرانه	۰/۳۸۱	۱۴۷/۴۷۶
مستبدانه	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰
سهل گیرانه	۰/۰۲۴	

همان‌طوری که در جدول (۵) مشاهده می‌شود مقدار ضریب تعیین (تأثیر) شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها یعنی مقتدرانه، مستبدانه و سهل گیرانه بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی به ترتیب ۰/۳۸۱، ۰/۰۴۳ و ۰/۰۲۴ درصد است و همچنین مقدار ضریب همبستگی محاسبه شده در جدول (۶) برای سبک مقتدرانه بین ۰ و ۱+ و برای شیوه فرزندپروری مستبدانه و سهل گیرانه بین ۰ و ۱- قرار گرفته لذا می‌توان گفت شیوه فرزندپروری مقتدرانه بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی ۳۸/۱ درصد در جهت مثبت و مستقیم و شیوه فرزندپروری مستبدانه و سهل گیرانه به ترتیب ۴/۳ و ۲/۴ درصد در جهت منفی و معکوس بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد. توزیع داده‌های تمام متغیرهای تحقیق نرمال است؛ زیرا که ضریب چولگی و کشیدگی داده‌های متغیرها در بازه (۱ و ۱-) می‌باشند، لذا استفاده از ضریب رگرسیون برای انجام تحلیل داده‌ها مناسب است. همه متغیرها دارای تورم واریانس پایین‌تر از ۵ می‌باشند لذا فرض عدم هم خطی بین کلیه متغیرها برآورد شده است و مشکلی از نظر پیش‌فرض‌های رگرسیون مشاهده نمی‌شود. باتوجه‌به این‌که شاخص AVE بالای ۰/۵ و $CR > AVE$ است و همبستگی هر متغیر با خود بیش از سایر متغیرهاست. لذا فرضیه H_0 رد می‌شود؛ که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است و فرض شناخته شده بودن ماتریس همبستگی، رد می‌شود. پس می‌توان تحلیل را بر روی سؤالات پرسش‌نامه‌ها پیاده نمود و روایی مورد تأیید است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از پاسخگویی به سؤالات مصاحبه نشان می‌دهد، والدین دانش‌آموزان منطقه ۲ تهران معتقدند که باورهای دینی و مذهبی، عوامل فرهنگی، وضعیت اقتصادی و روابط عاطفی والدین در تعیین سبک‌های فرزندپروری تأثیرگذار است. نتایج نشان داد که شرکت کنندگان سبک مقتدرانه در شیوه‌های فرزندپروری بیشترین امتیاز را کسب کردند. یافته‌های سؤال اول نشان می‌دهد که باورها و اعتقادات دینی والدین در تربیت فرزندان خود تأثیر می‌گذارد و مذهبی بودن آنها در زمینه‌های دینی شدن فرزندان، الگوبرداری و پوشش و عفاف، شکل‌گیری شخصیت فرزندان تأثیر بسیاری

دارد؛ و به پرورش فرزندان پاک و سالم در خانواده منجر می‌گردد. در ضمن کمک گرفتن از مشاور یا کارشناس مناسب دینی بر افکار و اندیشه‌های فرزندان تأثیرگذار است.

یافته‌ها در سؤال دوم نشان می‌دهد اکثر والدین بر این باور بودند که فضای فرهنگی درون خانواده بدون شک بر نگرش و افکار فرزندان تأثیرگذار است؛ و باعث رشد در زمینه‌های فکری و فرهنگی آن‌ها می‌شود. مصاحبه‌شوندگان در استفاده از رسانه‌هایی چون تلویزیون، مجله و روزنامه به دلیل دردسترس بودن و الگوبرداری از مدرسه و دوستان شباهت نظر دارند. اغلب به نقش ماهواره و اینترنت به عنوان تهاجم فرهنگی و راه‌های نفوذ در ذهن کودکان اشاره دارند.

یافته‌ها در سؤال سوم نشان می‌دهد، وضعیت اقتصادی خانواده در تعیین سبک فرزندپروری والدین تأثیر دارد، مصاحبه‌شوندگان از تأثیر اقتصاد در تربیت فرزندان به عنوان ابزاری برای تشویق آن‌ها و بهبود عملکرد تحصیلی و شرکت در کلاس‌های آموزشی و ورزشی و پر کردن اوقات فراغت اشاره کردند. به گونه‌ای که در این باره بیشترین شباهت‌های والدین در زمینه اوقات فراغت بود، اما تفاوت والدین در زمینه کلاس‌های تقویتی و آموزشی و ورزشی و عملکرد تحصیلی و فقدان مدیریت بیان کردند.

درنهایت روابط عاطفی والدین که یکی از اصلی‌ترین ارکان شیوه‌های فرزندپروری به حساب می‌آید. مصاحبه‌شوندگان معتقدند که ارتباط صمیمی والدین و نقش مادر در تعیین سبک‌های فرزندپروری تأثیر دارد. فرزندان در خانواده سالم به تکامل اخلاقی و معنوی می‌رسند.

نتایج تحلیل سؤال اول تحقیق نشان داد شیوه‌های متفاوت فرزندپروری خانواده بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد. با تأکید بر سبک‌های فرزندپروری، سه گروه مجزا از خانواده‌ها وجود دارند که عبارت‌اند از: خانواده‌های مقتدر، خانواده‌های مستبد و خانواده‌های سهل‌گیر. سبک فرزندپروری مقتدرانه، با ترکیبی از کنترل بالا، حمایت هیجانی بیشتر، سطح مناسب استقلال و روابط دوسویه بین فرزند و والدین، شناسایی می‌شود. در خانواده‌ای مقتدر (دمکراتیک)؛ نسبت به استقلال فردی تأکید می‌شود، هر یک از اعضای خانواده دارای وظایف و مسئولیت‌های متفاوتی هستند، تمام اعضای خانواده باید مسئولیت‌پذیر باشند و بتوانند کارکردهای فردی خویش را انجام دهند تا درنهایت کارکرد خانواده مختل نشود. در خانواده‌های مقتدر استقلال فردی اهمیت دارد و همچنان که هر عضو از اعضای خانواده وظیفه‌ای بر عهده دارد، از حق و حقوق خاصی نیز برخوردار است و بین فرزندان و محیط خانواده ارتباط دوسویه‌ای وجود دارد؛ بنابراین، انجام دادن وظایف متناسب با کارکرد خانواده و مسئولیت‌پذیری باعث می‌شود امتیازهای ویژه‌ای برای فرزندان شکل گیرد. شیوه فرزندپروری مستبدانه، با کنترل سخت، سطح بالای محدودیت، انضباط ناپایدار و

خشن، میزان پایین حمایت هیجانی مشخص می‌شود. در این خانواده‌ها، قوانین خشن و محدودکننده، ممنوعیت‌ها و تابوها به شدت تمام حاکم است. در این خانواده‌ها یک یا دو نفر حاکم بر اعمال و رفتار بقیه اعضای خانواده هستند (غالباً پدر)، در بعضی مواقع هم مانند دیکتاتور عمل می‌کند. فقط او تصمیم‌ها را می‌گیرد، هدف را تعیین می‌کند، راه را نشان می‌دهد، وظیفه را مشخص می‌کند، امور زندگی را ترتیب می‌دهد، همه باید مطابق میل او رفتار کنند، دستور او باید بدون چون چرا اجرا شود و در کوچک‌ترین رفتار و اعمال سایر اعضای خانواده دخالت دارند. آنچه او خوب تلقی کند خوب می‌شود و آنچه او بد می‌داند، بد تلقی می‌شود. کودکان پرورش یافته در این خانواده‌ها متمایل به ساکت بودن، مؤدب بودن، خجالتی و از نظر اجتماعی، غیرمثبت، درمانده، بسیار هم‌رنگ و فاقد کنجکاوی هستند. در خانواده‌های سهل گیر هیچ ملاک و معیاری برای تربیت کودکان وجود ندارد اگر هم وجود داشته باشد بنا به شرایط و مقتضیات دگرگون می‌شود. هرج و مرج حاکم بر خانواده و مشخص نبودن ضوابط، پیروی از تمایلات را شدت می‌بخشد و کودک را از برخورد با واقعیت‌های زندگی دور می‌سازد. این کودکان افرادی بی‌بندوبار، سهل‌انگار و خودخواه و بی‌هدف هستند؛ ملاکی برای رفتار و اعمال خود ندارند، احساس مسئولیت نمی‌کنند و بنابراین؛ زندگی اجتماعی آنان مطلوب نیست. کودکان در چنین سبک فرزندپروری بی‌قیدوبند و تن‌پرور و سهل‌انگار به بار می‌آیند؛ لذا با این تفاسیر می‌توان گفت شیوه‌های فرزندپروری و نوع آن بر احساس خودارزشمندی فرزندان اثرات مختلفی می‌گذارد. از سویی نتایج این تحقیق مشابه و همسو با نتایج یافته‌های سوری نژاد و همکاران (۱۳۹۹) و وکیلی و آقاحسینی (۱۳۹۸) در داخل کشور و مشابه و هم‌راستا با نتایج Hasan et al (2022)، Gary gardoil and Navarro (2022) و Zhang et al (2022) در خارج از کشور است.

نتایج تحلیل سؤال دوم تحقیق نشان داد شیوه فرزندپروری مقتدرانه بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی ۳۸/۱ درصد در جهت مثبت و مستقیم و شیوه فرزندپروری مستبدانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۴/۳ و ۲/۴ درصد در جهت منفی و معکوس بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر دارد. به اعتقاد بامریند روش تربیت فرزندان از اهمیت و حساسیت زیادی برخوردار است می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌های روانی و اجتماعی پیشگیری کند. سبک‌های فرزندپروری می‌تواند پیش‌بینی‌کننده رشد روانی اجتماعی، عملکرد تحصیلی، سلامت، سازگاری در دوره نوجوانی و یا حتی مشکلات رفتاری فرزندان در آینده باشد. ازسوی دیگر سازه عزت‌نفس نیز عامل مهم در رشد سالم شخص به حساب می‌آید و موجب پیشرفت تحصیلی و نیز مانع بروز اختلال و پریشانی است چنین پذیرش گسترده‌ای از اهمیت خودارزشمندی و تأثیر آن در رشد سالم

شخص سبب گردیده تا در دهه‌های اخیر مورد توجه روان‌شناسان قرار گرفته و نقش آن در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی فرد مورد مطالعه قرار گیرد. والدین مقتدر با پاسخ‌دهی به‌موقع (لازم و کافی) به نیازهای فرزندان خود و اعمال قوانین مشخص و تعریف‌شده در محیط خانواده، ایجاد روابط گرم و صمیمانه و استفاده از شیوه‌های استدلالی، به رشد قدرت خودکنترلی، خودتنظیمی، عزت‌نفس و استقلال کودکان خود کمک کرده و این امر به‌نوبه خود باعث می‌شود که این کودکان بتوانند بر خود نظارت، کنترل و مدیریت شخصی داشته و وابستگی کمتری به دیگران پیدا کرده و در نتیجه بتوانند برای انجام تکالیف و امور درسی و تحصیلی خود نیز برنامه‌ریزی کنند و بر آن نظارت و کنترل داشته باشند. از سویی نتایج این تحقیق مشابه و همسو با نتایج یافته‌های سوری‌نژاد و همکاران (۱۳۹۹) و وکیلی و آفاح‌سینی (۱۳۹۸) در داخل کشور و مشابه و هم‌راستا با نتایج Hasan et al (2022)، Gary gardoil and Navarro (2022) و Zhang et al (2022) در خارج از کشور است.

باتوجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان گفت، اگر والدین شناخت و آگاهی لازم در انتخاب سبک فرزندپروری خود داشته باشند، و همان‌گونه با فرزندان رفتار کنند، در تربیت فرزندان خود موفق خواهند بود؛ و همچنین نتایج در مورد احساس خودارزشمندی در کودکان نشان می‌دهد، فرزندان زمانی به بهترین شکل رشد می‌کنند که ارتباط آنها با والدینشان به‌گونه‌ای باشد که به آنها اجازه تصمیم‌گیری و فعالیت‌های مستقل داده شود؛ بنابراین بدون تردید، این کودکان در زندگی اهداف بالاتری را برای خود انتخاب می‌کنند، خود کفاتر و سازنده‌تر هستند آنان بر نقاط قوت خویش تأکید می‌کنند.

پژوهش حاضر همانند سایر تحقیقات از محدودیت‌هایی برخوردار بوده است که در مجموع، تعمیم نتایج و کاربرست آن را با رعایت احتیاط التزام می‌کند. اینکه جامعه پژوهش را فقط والدین و دانش‌آموزان منطقه ۲ تهران تشکیل دادند. یکی از عواملی که ممکن است در نتایج پژوهش نوعی خطای یک‌طرفه وارد کند، تظاهر آزمودنی‌ها به سبب نگرانی از به‌خطرافتادن موقعیت آن‌ها است. در همین زمینه نقطه ضعف اکثر پرسش‌نامه‌های پژوهشی را نباید از نظر دور داشت.

باتوجه به نتایج سؤال اول تحقیق پیشنهاد می‌گردد، شیوه‌های متفاوت فرزندپروری خانواده بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیرگذار است. کیفیت مطلوب در تعاملات والدین-فرزندان موجب افزایش رفتارهای موافق اجتماعی و خودارزشمندی در دانش‌آموزان می‌شود. در تعاملات مثبت والدین توجه به نحوه ارتباطات، نگرش نسبت به فرزندان و ایجاد جو عاطفی مثبت

از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ بنابراین افزایش تعاملات مثبت و مهارت حل تعارض در کاهش مشکلات رفتاری-هیجانی در خانواده‌ها در این زمینه کارساز است.

سؤال دوم تحقیق نشان داد شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر متفاوتی دارد، استفاده از شیوه تربیتی مقتدرانه و آگاهی از شیوه‌های تغییر و اصلاح رفتار و نیز همسوسازی انتظارات والدین با سطح رشد و توانایی‌های دانش‌آموزان در پیشرفت و بهبود رفتار فرزندان و تعاملات والد-فرزند نقش مهمی بر عهده دارد. همچنین آموزش سبک‌های فرزندپروری برای والدین در این زمینه کارآمد است.

پیشنهاد برای پژوهشگران آتی، ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها به روش فازی و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی موردبررسی قرار گیرد.

مشارکت نویسندگان

میزان مشارکت در این مقاله به صورت ۷۰ درصد برای نویسنده خانم صبابرزگر نیک بوده است.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی ندارند.

سپاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی تربیتی مؤسسه آموزش عالی تاکستان با عنوان «ارزیابی شیوه‌های فرزندپروری خانواده‌ها به روش کیفی و تأثیر آن بر خودارزشمندی دانش‌آموزان دوره ابتدایی» است.

بدین وسیله از تمامی والدین و دانش‌آموزانی که همکاری کامل جهت اجرای پژوهش داشتند، سپاسگزارم.

منابع

- آقاجانزاده گودرزی، محمدعلی، و دهستانی، مائده. (۱۳۹۸). سبک‌های فرزندپروری و عوامل مؤثر بر آن. سومین کنفرانس دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی ایران، تهران. <https://civilica.com/doc/929710>
- سوری‌نژاد، حدیث، رئیسی دهکردی، زیبا، کهن، شهناز، شمس، مهری، و ادیب‌مقدم، الهام. (۱۳۹۹). مقایسه سبک فرزندپروری و سلامت روان در مادران تک‌فرزند و دو یا چند فرزند شهر اصفهان. فصلنامه پرستاری، مامایی و پیراپزشکی، ۵(۴)، ۶۲-۷۱. <http://sjnmp.muk.ac.ir/article-1-296-fa.html>
- مداحی، فهیمه. (۱۴۰۱). بررسی شیوه‌های فرزندپروری از دیدگاه نهج‌البلاغه. چهاردهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان. <https://civilica.com/doc/1575024>
- وکیلی، پریش، و آقاحسینی، نسترن. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش سبک‌های فرزندپروری والدین بر انگیزه پیشرفت و حرمت خود کودکان. آسیب‌شناسی خانواده، ۵(۲)، ۱-۲۲. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24234869.1398.5.2.2.1>

References

- Aghajanzadeh Guderzi, M. A., & Dehestani, M. (2018). *Parenting styles and factors affecting them* [Conference paper]. Third Conference of Knowledge and Technology of Psychology, Educational Sciences and Sociology of Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/929710> [In Persian]
- Bibi, A., Hayat, R., & Hayat, N. (2022). Impact of parenting styles on psychological flexibility among adolescents of Pakistan: A cross-sectional study. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 39(3), 313–322. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00754-z>
- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C., & Schwarz, N. (2020). Happy marriage, happy life? Marital quality and subjective well-being in later life. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 930–948. <https://doi.org/10.1111/jomf.12133>
- Garaigordobil, M., & Navarro, R. (2022). Parenting styles and self-esteem in adolescent cybervictims and cyberaggressors: Self-esteem as a mediator variable. *Children*, 9(12), Article 1795. <https://doi.org/10.3390/children9121795>
- Hassan, M., Malik, A. S., Sang, G., Rizwan, M., Mushtaque, I., & Naveed, S. (2022). Examine the parenting style effect on the academic achievement orientation of secondary school students: The moderating role of digital literacy. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 1063682. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1063682>
- Madahi, F. (2022). *Examining parenting methods from the perspective of Nahj al-Balagheh* [Conference paper]. 14th National Scientific Research Conference on Psychology and Educational Sciences, Shirvan, Iran. <https://civilica.com/doc/1575024> [In Persian]
- Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre, M. V. (2019). Parents or peers? Predictors of prosocial behavior and aggression: A longitudinal study. *Frontiers in Psychology*, 10, Article 2379. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02379>
- Mangone, E. (2022). Families in sociocultural change: From structure to relationship. In B. J. Gilley & G. Masullo (Eds.), *Non-binary family configurations: Intersections of queerness and homonormativity* (pp. 67–80). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-05367-2_6

- Rolffs, J. L., Rogge, R. D., & Wilson, K. G. (2018). Disentangling components of flexibility via the hexaflex model: Development and validation of the Multidimensional Psychological Flexibility Inventory (MPFI). *Assessment*, 25(4), 458–482. <https://doi.org/10.1177/1073191116645905>
- Sahithya, B. R., Manohari, S. M., & Vijaya, R. (2019). Parenting styles and its impact on children: A cross cultural review with a focus on India. *Mental Health, Religion & Culture*, 22(4), 357–383. <https://doi.org/10.1080/13674676.2019.1594178>
- Sanvictores, T., & Mendez, M. D. (2022). *Types of parenting styles and effects on children*. StatPearls Publishing. <https://europepmc.org/article/nbk/nbk568743>
- Sourinejad, H., Raisi Dehkordi, Z., Kohn, S., Shams, M., & Adib Moghadam, E. (2019). Comparison of parenting style and mental health in mothers with one child and two or more children in Isfahan city. *Quarterly Journal of Nursing, Midwifery and Paramedicine*, 5(4), 62–71. <http://sjnmp.muk.ac.ir/article-1-296-fa.html> [In Persian]
- Vakili, P., & Agha Hosseini, N. (2018). The effect of teaching parents' parenting styles on children's motivation and self-esteem. *Family Quarterly*, 5(2), 1–22. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24234869.1398.5.2.2.1> [In Persian]
- Yasir Arafat, S. M., Menon, V., Dinesh, M., & Kabir, R. (2022). Parenting style and student behavior: A focused review. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 12(3), 59–69.
- Zhang, Y., Miller, M., & Halgunseth, L. (2022). Parenting styles and children's development: A review of the literature. *Module in Biomedical Sciences*, 8(1), 93–102.